

ביאורים במאמרי רבינו

מאמרי חסידות
מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
מבוארים ומפורשים

מאמר ד"ה
באתי לגני אחותי כלה
ה'תשי"ט

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ותשע לבריאה

החזקת מכון 'ביאורים במאמרי רבינו'

מוקדשת לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו
על-ידי ועד ידי המכון

ר' שמואל ומשפחתו שיחיו אייזנברג
הרב לייבל ומשפחתו שיחיו בוימגארטען
ר' מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו פישר
ר' יוסף יצחק ומשפחתו שיחיו קזרנובסקי

קובץ זה נדפס על-ידי ולכות

ר' יוסף יצחק הכהן וזוגתו מרת נחמה דינה שיחיו
בניהם ובנותיהם

מנחם מענדל הכהן, לוי הכהן, חיה מושקא, אסתר מרים,
משה פנחס הכהן ומרדכי הכהן
שיחיו לאורך ימים ושנים טובות
כ"ץ

להצלחה רבה ומופלגה בטוב הנראה והנגלה בכל אשר יפנו בגשמיות וברוחניות
ולנתת רוח ייודי חסידותי מכל יוצאי חלציהם מתוך שמחה וטוב לבב

ולכות החפץ בעילום שמו

להצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנה בגשמיות וברוחניות

קובץ זה נדפס

לעילוי נשמת

הרה"ג הרה"ח מרדכי שמואל בן הרה"ח משה ע"ה
אשכנזי

רב ומרא דאתרא דכפר תב"ד במשך ארבעים שנה
התמסר ביגיעה עצומה ללימוד התורה בכלל ולהעמקה
בתורת רבותינו נשיאנו בפרט
נלב"ע ביום כ"ג טבת ה'תשע"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

ולכות וזוגתו הרבנית סימה שתח"י אשכנזי

לאריכות ימים ושנים טובות

נדפס על-ידי ולכות בנו

הרה"ח מנחם מענדל וזוגתו מרת רחל שיחיו
ילדיהם

יחיאל מיכל, ברוך, דבורה, משה, יצחק זאב,
אסתר גיטל, שרה רבקה, שיינדל מושקא
שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

קובץ זה נדפס
על-ידי ולזכות
ר' יוסף יצחק
וזוגתו מרת נחמה שיחיו

ולזכות ילדיהם הת' אריה זאב,
וחיה רישא
שיחיו לאורך ימים
ושנים טובות

דרוקמן
טורונטו קנדה

להצלחה רבה ומופלגה
בגשמיות וברוחניות

קובץ זה נדפס
לעילוי נשמת
הז"ח התמים
ר' יעקב

בן הרה"ח מאיר צבי ע"ה

סטמבלר

חסיד נאמן ומסור
לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

נלב"ע י"א ניסן ה'תש"ע
ת.נ.צ.ב.ה.

קובץ זה נדפס ע"י ולזכות
הר"ר ירחמיאל מנחם מענדל
וזוגתו מרת רבקה פייגא

ילדיהם
חיה מושקא, אריה לייב שאול,
יהודה מאיר, שלום דובער,
שניאור זלמן

גולדשמיד

להצלחה רבה ומופלגה
בטוב הנראה והנגלה
בכל אשר יפנו

בגשמיות וברוחניות
ולנחת רוח יהודי חסידותי
מתוך שמחה וטוב לבב

קובץ זה נדפס על-ידי ולזכות
ר' מרדכי
וזוגתו מרת חיה מושקא שיחיו
בן שבת

ולזכות
ליאור בת מרדכי,
יהושע בן אברהם שיחיו
יזכו להצלחה רבה ומופלגה בכל אשר
יפנו בגשמיות וברוחניות

ולזכות ר' דוד ציון בן יצחק
וזוגתו זהבה בת מרדכי שיחיו
לרפואה שלימה וקרובה
ולהצלחת בית הספר החדש
'מנחם מענדל אקדמי'
סגל המורים והמורות וכל העוסקים
במלאכת הקודש

קובץ זה נדפס לחיזוק ההתקשרות לכ"ק
אדמו"ר נשיא דורנו
על-ידי ולזכות
שלמה בן רנה
מרים בת רחל

דבורה לאה עזיזה בת מרים

ירחמיאל יהושע חיים בן דבורה

ח' מושקא בת דבורה לאה עזיזה

מנחם מענדל בן דבורה לאה עזיזה

בנימין אברהם בן מרים

חנה בת דבורה

דובער בן חנה

ח' מושקא בת מרים

סאשה בת מרים

להצלחה רבה ומופלגה בעבודתם בשליחות כ"ק

אדמו"ר, מתוך בריאות והרחבה בכל ענייניהם

בטוב הנראה והנגלה

קובץ זה נדפס על-ידי ולזכות
הרה"ת אוזי דוד ב"ר אברהם זוגתו מרת
חנה ברכה ב"ר שלום גבריאל
ילדיהם

חיה מושקא, מנחם מענדל, שטערנא

שרה, ורבקה חוה

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות ובריאות

בן דוד

להצלחה רבה ומופלגה בגשמיות וברוחניות,

בטוב הנראה והנגלה

ולנחת רוח יהודי חסידותי מכל יוצאי חלציהם

מתוך שמחה וטוב לבב

קובץ זה נדפס ע"י ולזכות
ר' מאיר צבי בן חיה רחל זוגתו
רבקה בת מרים
ילדיהם

מושקא ובעלה לוי בן ח' בריינא, ננס

ארי' לייב זאב

פיינינסון

חנה ובעלה משה הכהן בן שטערנא שרה,

ננס פרוץ מרדכי הכהן

ריבקין

מרדכי, ארי לייב, שלמה, שמעון, לוי

יצחק, יעקב, ברוך יהודא

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

סטמבלר

להצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו

בגשמיות וברוחניות, בטוב הנראה והנגלה

קובץ זה נדפס על-ידי ולזכות
יצחק שמואל לייב בן חיה לאה
נורית תח" בת שושנה
ולזכות בניהם ובנותיהם

מנחם מענדל, אסתר שיינדל, חנה,

דבורה, רבקה, שלום דיבער, שטערנא

שרה, שיינא

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

ליינזון

להצלחה רבה ומופלגה בטוב הנראה והנגלה

ולנחת רוח יהודי חסידותי מכל יוצאי

חלציהם מתוך שמחה וטוב לבב

פתח דבר

בשבח והודיה לה' יתברך, מוגש בזה לפני ציבור הלומדים מאמר נוסף בסדרת 'ביאורים במאמרי רבינו'.

מאמר זה נאמר על-ידי כ"ק אדמו"ר בהתוועדות יו"ד שבט ה'תשי"ט, ובו נתבארו עניינים בפרק התשיעי של המשך באתי לגני ה'שי"ת השייך לשנה זו (תשע"ט), זאת בהתאם למנהג רבינו לבאר בכל שנה פרק אחד מתוך עשרים הפרקים של המאמר (ראה בארוכה ב'פתח דבר' לתורת מנחם – באתי לגני ח"א).

בקונטרס זה נוספו למאמר קיצורים וסיכומים, ונתבארו העניינים והמושגים המובאים בו.

הביאורים נלקטו ונכתבו על ידי הרה"ת ר' מנחם מענדל שיחי' אשכנזי, והסתייענו רבות בהסברים שהשימע הרה"ח ר' יואל שיחי' כהן בהודרמוניות שונות.

*

תודתנו נתונה להרה"ת יואב שיחי' למברג על כתיבת הסיכומים ועריכת הביאורים.

כמו כן אנו מודים להנהלת קה"ת על נתינת רשות מיוחדת להדפסת המאמרים.

*

מאמר מבואר זה, מצטרף למאמרים ושיחות שיצאו לאור על ידינו בשנים קודמות, ובייחוד לסט הספרים "ביאורים במאמרי רבינו", שני כרכים, המאגד שלושים ואחד מאמרים, מסודרים לפי מועדי השנה, ערוכים מחדש בצורה בהירה. את הספרים ניתן להשיג בקה"ת ובחנויות הספרים המובחרות.

לבקשת רבים, ניתן להוריד את הקונטרס, כמו גם הקונטרסים האחרים שנתבארו על ידנו, בכתובת: www.biurim.022.co.il.

*

כבר אמר דוד המלך, "שגיאות מי יבין" (תהלים יט, יג), ויתכן שנפלו אי-הבנות בעניינים המבוארים. על כן בקשתנו שטוחה בפני ציבור המעיינים לשלוח אלינו את הערותיהם ונתקנן בכוא העת א"ה.

יהי רצון מהשי"ת שהעיסוק בדא"ח בכלל ובתורת רבינו במיוחד, יזרו את קיום הייעוד: "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (ישעיה יא, ט).

כד טבת ה'תשע"ט

כתובת למשלוח הערות: ת.ד. 485 כפר חב"ד. או: mm.ashkenaziail.com

בס"ד, יו"ד שבת, ה'תשי"ט

(הנחה)

באתי לגני אחותי כלה², ומבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההילולא בהמאמר³ על-פי המבואר במדרש⁴ לגני לגנוני⁵, למקום שהיה עיקרי בתחילה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה, דבתחלת הבריאה עולם על מלואו⁶ נברא⁷, ועל-ידי חטא עץ הדעת והחטאים שלאחריו סילקו את השכינה מלמעלה למעלה עד רגיע הז', והצדיקים על-ידי עבודתם המשיכו את השכינה מלמעלה למטה, דהתחלת ההמשכה ה'ה מאברהם, שהוא ה'ה הראשון, והורידה מרקיע הז' ל' וכו' עד שבא משה שהוא השביעי וכל השביעין חביבין⁸ והורידה מרקיע הא' למטה בארץ⁹, ולכן למשה נאמר⁷ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, דכפשוטו קאי על המשכת אלקות שהיה למטה בארץ, וגם כמאמר רז"ל⁸ בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד מישראל,

סיכום כללי

סעיף א: משה הוריד את השכינה למטה בארץ, ולכן נאמר לו "ועשו לו מקדש ושכנתי בתוכם". זהו שהמשכן היה מקדשי עצי שטים. שטים - לשון הטייה ושטות, והעבודה היא להפוך השטות לדעומת זה לשטות של קדושה. קרש - אותיות "שקר", והעבודה היא להפכו ל"קשר" המשכן ל"קשר" לשכינה. וע"י עבודת האתהפכא פועלים "ושכנתי בתוכם".

סעיף ו: רגלה של האות קרף נמשכת למטה, שווה "גער חית קנה" - להכרית את הוכר ("קנה") והנוקבא ("חית קנה") של הקליפה, ועל ידי זה נעשה "הנה" המורה על הגילוי שלעתיד הנפעל ע"י אתהפכא.

סעיף ב: הקרשים נקראים עומדים, אותיות עומדים, שמחברים בין הגג והרצפה - אור אין סוף והעולמות, ועל דרך המצוות שנקראות עומדים. ברם יש הבדל ביניהם - היסוד של העומדים הוא בארץ ואילו היסוד של המצוות הוא בשמים, וכידוע שלמטה היסוד הוא למטה מהבנין, ולמעלה היסוד הוא מעל הבנין.

סעיף ג: הטעם שבעולם הזה היסוד הוא למטה מהבנין, לפי שהתחתונו של היש הגשמי שאין תחתן למטה ממנו היא מהיש האמיתי - העצמות, והוא דוקא דירה לעצמותו ית', ולכן עיקר הוא למטה.

סעיף ד: הטעם שהיש הנברא לא נמצא בענינים רוחניים עליונים, כיון שכל הגבוה ביותר יורד ומתגלה דווקא בנמוך ביותר, והנמוך ביותר בכללות סדר ההשתלשלות הוא עולם העשיה הגשמי, ובו מתגלה הגבוה ביותר - העצמות.

סעיף ה: הקרשים הם רק על-דרך המצוות, וכמו

- 1) כמאמר זה מיוסד בעיקרו על הפרק התשיעי מד"ה באתי לגני השי"ת (סה"מ הישי"ת ע' 123 ואילך).
- 2) שה"ש ה, א.
- 3) ד"ה באתי לגני השי"ת פי"א (סה"מ הישי"ת ע' 111).
- 4) שהש"ר ע"פ.
- 5) ראה ביר פי"ב, ו, פי"ג, ג, פי"ד, ז.

- 6) ויק"ר פכ"ט, י"א.
- 7) תרומה כה, ח.

- 8) כ"ה בשם רז"ל בלק"ת נשא כ, סע"ב. ובכ"מ. וראה ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך עה"פ תרומה שם ("שמעתי לומדים"). של"ה סט, א, ר"א, א. חלק תושבי"כ תרומה שכה, ב, שכו, ב.

ביאורים במאמרי רבינו

(א) "לגנוני"

בפירוש יפה קול לשהש"ר שם "לגנוני היא החופה, אשר שמה עיקר דירת החתן" (והוא גם שאומר המדרש "למקום שהיה עיקרי בתחילה"). וראה גם במדב"ר פ"ג. וראה שוע"ר או"ח ס' תרל"ט: בימים הראשונים .. היו מתייחדין החתן והכלה בחדר מיוחד ואין שום אדם נכנס אצלם רק בעת שרוצים לשמח אותן ולאכול ולשתות עמהם וזה החדר נקרא חופה .. שהוא עיקר ישיבת החתן וכלה".

(ב) "עולם על מלואו נברא"
שנברא מלא ושלם, ולא חסר מאומה.

- 1) "עיקר שכינה בתחתונים היתה .. ותורידה למטה בארץ"
- עיקר שכינה בתחתונים הוא שהתענוג ("נתאוהה") של הקב"ה בבריאת העולם נמשך בעולם (בדוגמת "שמועה טובה תדשן עצם"), ועל-ידי זה נעשה העולם מוכשר להיות לו יתברך "דירה בתחתונים". החטא שהוא היפך התענוג סילק את התענוג וההכשרה מהעולם, ומשה בעבודתו החזיר את התענוג וההכשרה, ובנוסף לזה המשיך בפועל את הדירה (באתי לגני תשאל ס"ד, ובנסמן שם).

זה מהפכים את השקר דעולם ומקשרים בעצמותו ומהותו, להיות גג ורצפה אחד ממש.

סיכום: "אני הויה לא שנית" – כי למרות סדר ההשתלשלות: א. האור מצדו בשוה למעלה ולמטה, ב. גם מצד ישות הנבראים אין שינוי, כיון שהם והאור המהווה נמצאים תמיד במאור, ובטלים אליו בתכלית. וההתבוננות בזה מעוררת הרצון: א. שכל כחותיו יהיו באלקות, וזהו ענין עבודת הקרבנות עתה. ב. שיהי' ניוון מהעצמות. וזה יהיה לעתיד ע"י העבודה עתה, כשיהיה גילוי אלקות במוחש.

ט) וזהו באתי לגני אחותי כלה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה, והעבודה היא ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, והוא על-ידי עצי שטים עומדים לשון עמודים שנצבים בארץ, שהיסוד הוא בעפר קשה וחזק דוקא, שזהו ההתחלה ואחר-כך נמשכים למעלה עד שראשם מחובר בתקרה עד גבוה גבוה, הנה כמו שממשיך לבאר באגרת הקודש אשר נצבים ברום המעלות, נצב מלך, והוא המשכת ההתנשאות עצמי, על-ידי בחינת עם מלשון עוממות, שעל-ידי זה נעמט מען פון התנשאות עצמי עד עצמות אין-סוף, וממשיכים על-ידי עבודת האדם שיהיה באתי לגני לגנני למקום שהיה עיקרי בתחילה דעיקר שכינה בתחתונים היתה, דכמו בתחילת הבריאה כתיב¹⁰¹ אלה תולדות מלא¹⁰² כך בגאולה העתידה כתיב¹⁰³ אלה תולדות פרץ, תולדות מלא, שיהיה זה למטה מעשרה טפחים בקרוב ממש על ידי משיח צדקנו.

ועל-פי זה מבאר בהמאמר⁹ הטעם מה שהמשכן, דמשכן איהו מקדש ומקדש איהו משכן¹⁰, היה מעצי שטים¹¹, דשטים הוא מל' הטייה¹² כמו שנאמר¹³ שטו העם, והוא ההטייה מדרך הישר והמיצוע, שישנה בב' אופנים, (א) ההטייה מדרך המיצוע לגרוע (ב) והטייה מדרך המיצוע לטוב, שההטייה לגרוע הוא כמאמר רז"ל¹⁴ אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, ושטות זה שהוא השטות דעולם והשטות דלעומת זה צריך להפוך לבחינת השטות דקדושה והוא העבודה שלמעלה מטעם ודעת, וזהו (האתהפכא משטות דלעומת זה לשטות דקדושה) עיקר עבודת המשכן ומקדש, שעל-ידי זה נעשה ושכנתי בתוכם, שיהיה עיקר שכינה בתחתונים¹⁵, ד באתי לגני לגנוני¹⁵.

ועל-פי זה מבאר גם בהמאמר¹⁶ הטעם מה שעצי שטים נקראים בשם קרשים¹¹, שכל השמות שבתורה הם בדיוק ומתאימים לתוכן ענינם¹⁷, דהנה האותיות דקדש הם אותיות שקר ואותיות קשר, והיינו אשר מהשקר דעולם צריך להפכם ולעשות מהם קרשי המשכן, בחינת קשר, והיינו לקשר כל עניני העולם בשכינה ובעיקר שכינה שהוא פנימיות ועצמות אין-סוף ב"ה. וכמו שמבאר בפרטיות אותיות קו"ף ורי"ש ואיך שייך כנגדם בקדושה, ואשר צריך להפכם מהאותיות כמו שהם באתרון¹⁸ דזיופא (באותיות של שקר)¹⁸ לעניני טוב וקדושה, וכמבואר כל הנ"ל באריכות בסעיפים הקודמים (של מאמר באתי לגני השי"ת)¹⁹.

(9) פ"ג (סה"מ שם ע' 114 ואילך).
 (10) ראה עירובין ב, סע"א.
 (11) תרומה כו, טו.
 (12) ראה המשך וככה תרל"ז פט"ל ואילך. קונטרס ומעין מאמר א פ"א.
 (13) בהעלותך יא, ח. וראה זח"ב סב, ב ואילך.
 (14) סוטה ג, רע"א.
 (15) ראה בהמאמר פ"ה (סה"מ שם ע' 117 ואילך).
 (16) פ"ו ואילך (סה"מ שם ע' 119 ואילך).
 (17) ראה תניא שעהיה"א פ"א. ועוד.
 (18) ראה זח"א ב, ב.
 (19) בכלל הנאמר עד כאן – ראה ד"ה באתי לגני תשי"א-תשי"ח.

ביאורים במאמרי רבינו

ד) "שעל-ידי זה נעשה ושכנתי בתוכם" כלומר, עבודת האתהפכא היא הפועלת בעולם את המשכת עיקר שכינה בתחתונים. לביאור הענין ראה ד"ה באתי לגני תש"א סעיפים יב-יג.

ה) "אותיות קו"ף ורי"ש .. אתון דזיופא" "הנה בקדושה נעשה מאות ד' ה', ובסטרא אחרא נעשה מרי' ק'. הו"ד שמאחורי הדי' קאי על בחינת חכמה (נקודת היהדות). ב' הקוין דאות ד' הם המחשבה ודיבור דקדושה. אמנם, גם כאשר

הוא יורד למטה מטה" (באתי לגני תש"ח סעי' ב"ב).

ועל-ידי ההתבוננות בענין אני הויה לא שנית נעשה אצלו תשוקה לב' ענינים, ברוחניות ובגשמיות. ענין הא' הוא דכאשר מתבונן אשר כל סדר ההשתלשלות אינו פועל שום שינוי כלל, לזאת ירצה אשר כל כחותיו ורצונותיו יהיו רק באלקות ⁹⁷. וענין הב' הוא דכאשר מתבונן אשר אני הויה לא שנית והכל נמצא בהעצמות, לזאת ירצה אשר גם בהיש הנברא לא יצטרך להיות ניזון מענינים אשר בחיצוניותם לא ניכר בהם אלקות, כי אם שיהיה ניזון מהעצמות, ניזון מזיו השכינה ⁹⁸. וההפרש בין ב' ענינים אלו הוא, דענין הא' אשר כל כחותיו הרוחניים ובכללות הוא הכחות פנימיים ורצון ותענוג יהיו רק באלקות, הנה ענין זה הוא בכחו של האדם, וזאת היא העבודה שתובעים ממנו, דזהו ענין עבודת הקרבנות להקריב את הדם והחלב, שהדם הוא הנפש ⁹⁹ היינו החיות, והחלב הוא התענוג דער קאָך און גישמאַק, להקריבם על גבי המזבח להויה שיהיה רק באלקות. ודבר זה אפשר לפעול לא רק בזמן שבת המקדש היה קיים כי אם גם בזמן הגלות ואדרבה מגו עקתא (מתוך הצרה) ⁹⁷, דאס וואָס ער דאַרף האָרעווען איבערקומען דעם (וה שהוא צריך להתגבר על ה) חושך כפול ומכופל, הנה על-ידי זה דוקא יכול להגיע למעלה יותר, שהוא מצד כח המסירות נפש שישנו עכשיו יותר מכמו בזמן הבית, אמנם ענין הב' והוא אשר לא יצטרך להיות ניזון מענינים שבחיצוניותם אינם אלקות כי אם שיהיה ניזון מזיו השכינה, הנה זה יהיה כאשר יעביר רוח הטומאה מן הארץ ⁹⁸ והוא הגילוי דלעתיד אשר ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה, שיהיה הגילוי אלקות במוחש, שיהיה גילוי כח הפועל בנפעל ⁹⁹ ויורגש אשר אין עוד מלבדו ¹⁰⁰. וזהו ענין אני הויה לא שנית, דאף שהוא בכל עת ובכל זמן ובכל מקום, אמנם בכדי שיהיה הגילוי במוחש בכל עניניו, הנה זה יתגלה לעתיד דוקא על-ידי העבודה עכשיו בעבודה הרוחנית שהוא עבודת הקרשים וקיום המצוות בגשמיות, אשר על-ידי

96) פ' ראה יב, כג.

97) ראה זח"ב ר"א, ב.

98) זכרי"ג, ב.

99) ראה תר"ח תצה תפכ, סע"א (בהוצאה החדשה

– ח"ב שפט, ע"ב], ובכ"מ.

100) ואתחנן ד, לה.

ביאורים במאמרי רבינו

התירון הוא שהנבראים (האור) כלולים בכיכול אין עולם, על כן רוצה לצאת מעיני במאור ולא רק באור המהווה אותם, ומצד הביטול למאור, אין חלוקה ביניהם. בענין זה ראה סה"מ תרס"ה ע' קפג"ד.

נב) "ענין הב' .. והכל נמצא בהעצמות, לזאת ירצה.."

נא) "ענין הא' .. לזאת ירצה.."
רצון הא' בא מהביאור על ב' הקושיות הראשונות בהם רואים שבאמת לגבי הקב"ה

סיכום: משה הוריד את השכינה למטה בארץ, ולכן נאמר לו "ועשו לו מקדש ושכנתי בתוכם". וזהו שהמשכן היה מקרשי עצי שטים – לשון הטיה ושטות, והעבודה היא להפוך השטות דלעומת זה לשטות של קדושה. קרש – אותיות "שקר", והעבודה היא להפכו ל"קרש" המשכן ול"קשר" לשכינה. וע"י עבודת האתהפכא פועלים "ושכנתי בתוכם".

ב) והנה בהמאמר (בסעיף ט'²⁰) מבאר שזהו גם כן מה שהקרשים נקראים בשם עומדים, וכמו שנאמר ¹¹ ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים, ומבאר דעומדים הוא ענין עמודים, שכן אתון דדין כאתון דדין (אותיות של זה כאותיות של זה) ¹, וכדאיתא במסכת יומא ²¹ על פסוק עצי שטים עומדים דעומדים הגג ענין מעמידים ¹, ומבאר בהמאמר אשר ענין העמוד הוא שהוא מחבר את הגג והרצפה להיות ממש, וזהו ענין הקרשים שנקראים בשם עמודים, שהוא על דרך ענין המצוות שנקראים בשם עמודים, לפי שהם ממשיכים ומחברים אור אין-סוף ב"ה עם העולמות ממש, הנה גם הקרשים הם מחברים אור אין-סוף ב"ה עם העולמות. והנה בענין המצוות שהם עמודים מבאר כ"ק אדמו"ר הזקן " באגרת הקודש ²² אשר רצון העליון נקרא בשם כתר ט, ואיתא בתפילת רבי נחוניא ' בן הקנה ²³ אשר בהכתר יש בו תר"ץ עמודי אור.

20) סה"מ שם ע' 123 ואילך.

21) ע"ב, א.

22) סימן כט (קמט, סעי'ב ואילך).

23) הובאה בפרדס שער ח (שער מהות והנהגה) פ"ג.

ביאורים במאמרי רבינו

בגמ' יומא (ע"א) "מאי דכתיב עצי שטים עומדים שמעמידין את ציפון". וברש"י שם "שלא התליעו ולא נפל ציפון".

ח) הולך ומונה בסעפים הבאים מתורתם של כל אחד מרבותינו נשיאנו (וכן הוא בכל מאמרי "באתי לגני" שנאמר על-ידי רבינו מידי שנה בשנה). וראה תורת מנחם התועדויות תשי"א ח"א עמ' 224 הטעם לכך.

ט) "רצון העליון נקרא בשם כתר"
כתר עומד מעל הראש ובכך הוא משל לרצון שהינו למעלה מהשכל.

י) "בתפילת ר' נחוניא בן הקנה"
להעיר מהמובא במאמר להבין ענין רשבי" תשמ"ב ס"ב שרבי נחוניא בן הקנה היה מתנאים המועטים שיעקר עסקם היה בנסתר דתורה.

ברם לרע מצד עצמו אין קיום, וקיומו הוא רק בזכות הטוב המעורב בו. וכיון שאותיות קר"ף ורי"ש הן אותיות של שקר, אין להן קיום מצד עצמן אלא על-ידי הארת הקדושה, ולכן הן נטולות את אות ש"ן עמהן, אשר היא מורה על נציצות הקדושה שבסטרא אחרא (ס' העיקרים ח"י ת"ח – ת"ש). וכפי המובא בזהר (ח"א בתקופה ב, ג) שהטעם על כך שבתיבת שקר יש גם את האות ש' שהיא 'את קשט' (אות אמת), לפי שהשקר עצמו אין לו קיום, ובכדי שיהיה לו קיום הוא דוקא כאשר יש בו בתחילתו יסוד של אמת.

ו) "אתון דדין כאתון דדין"
התאמת האותיות (של "עומדים" ו"עומדים") מורה שתוכנו אחד הוא (ד"ה באתי לגני טו בשבט תשל"ט ס"ב).

ז) "עומדים הוא ענין מונמדים"

ומבאר זאת, דכמו שיש עמודים בבית חומה גדול נצבים בארץ וראשם מחובר בתקרה, כך המצוות נצבים מרום המעלות הוא רצון העליון ב"ה ונמשכים עד הארץ, שהמצוות נתלבשו בגשמיות וגם המצוות שלא נתלבשו בגשמיות הרי ניתנו לאדם הגשמי שהוא בעל בחירה להטות לבבו לטוב וכו'.

והנה מדיק לשון המאמר מובן שיש הפרש בין הקרשים למצוות, ודוה מה שכתוב בהאמר שהקרשים הם על דרך המצוות (על דרך ודוגמא (כד) שהמצוות הם עמודים ממש והקרשים הם על דרך המצוות. ולכן בהמצוות הוא אומר הלשון ממשכים ומחברים אור אין-סוף ב"ה ועולמות ובהקרשים אינו אומר הלשון ממשכים, כי אם שהם מחברים אור אין-סוף ב"ה עם העולמות על דרך המצוות (הביאור לקמן סעיף ה). והנה בתניא יש גם כן הפרש בין המשל דעמודים להנמשל דמצוות. דבענין העמודים אומר שהם נצבים בארץ וראשם מחובר בתקרה ובהנמשל דמצוות אומר שהם נצבים ברום ונמשכים עד הארץ. והנה שינוי המשל מהנמשל מובן בפשטות, דהנה העמודים הרי התחלתם היא שהם נצבים בארץ ומוזה הם מגיעים עד התקרה, מה שאין-כן המצוות הרי הם נצבים למעלה, וכמו שנאמר אשר קדשנו במצוותיו מצוותיו שלמעלה יא, ומשם הם נמשכים למטה. ומתאים להכלל הידוע²⁴ שיש הפרש בין יסוד למטה ליסוד למעלה, שלמטה היסוד הוא למטה ועליו נבנה הבנין, ולמעלה הרי היסוד הוא למעלה מהבנין, ולכן בענין העמודים אומר שהם נצבים בארץ, דנצב הוא ענין חווק הדבר, וכמו נצב י¹ מלך²⁵, הנה למטה הרי חווק ויסוד הדבר הוא למטה בארץ ועליו נבנה הבנין, ובענין המצוות הוא אומר שהם נצבים ברום המעלות, לפי שלמעלה הרי חווק ויסוד הדבר הוא למעלה.

²⁴ פרס שני כג (שער ערכי הביניים) ערך יסוד. אוה"ת שמות ח"ו ז' בתקלב. ובכ"מ.

²⁵ מלכים א כב. מה. וראה אוה"ת נצבים ע' א"דא ואל"ך.

ביאורים במאמרי רבינו

(א) "מצוותיו שלמעלה .. למעלה הרי היסוד הוא למעלה מהבנין"
למעלה הכוונה ל'רוחניות', הן לספירות שבעולמות רוחניים, כפי הדוגמה המובאת בפרסד לכלל זה מספירת המלכות, אשר שרשה בספירת היסוד שלמעלה ממנה "בהשתוקקותה אליו מתקיימת ועלידו מתפרנסת". הן למצוות רוחניות שהם רמ"ח אברים דמלכא, כגון "חסד דרועא ימנא וגבורה דרועא שמאלא" (סדרים עירי" ע' ע"ג), שמהם נמשכים המצוות שלנו, והם כמובן נעלים (עיקר) הרבה יותר מהמצוות שלנו. והן בכוחות

(ב) "נצב בולך"

נצב המושל מטעם המלך (מפרשים ע"פ מלכים א כב. מה.). ובאור"ת (נצבים ע' א"דא) מפרש ראש וקצין דהיינו שר ומושל.

נברא יש דיבור נבדל מזולתו, ואם כן הרי זה שינוי בהאור²⁶. ומבאר על זה דבאמת גם זה אינו שינוי. ומבאר על-פי המשל דאור השמש המבואר בתניא²⁷, דרוקא כאשר האור יוצא מחוץ להמאור אז הוא במציאות אור, אבל בהיותו בהמאור אינו מציאות כלל כי בטל במציאות ממש בהמאור. ולזאת הנה הדבר הו"ה שמהווה תמיד את הנבראים והוא כל עיקר מציאותם, וכידוע²⁸ דאין זה דומה כאשר יוצא לצורך כלי שהכלי תקיים בלי האומן לפי שהוא יש מיש והאומן לא עשה מציאות הישות מה שאין-כן בהתהוות היש מאין ואפס המוחלט הרי האור צריך תמיד להוות את הנבראים והוא כל עיקר מציאותם, והאור הרי הוא נמצא תמיד בהמאור, שהרי בהמאור לא שייך ענין הצמצום וסילוק ח"ו²⁹, והוא נמצא בכל מקום ומקום, גם במקום יש הנברא והדיבור המהווה מקיים ומחיה אותו, ומאחר שהנבראים והאור המהווים נמצאים תמיד בהמאור הרי הם בטלים בתכלית כביטול זיו השמש בהשמש, ואם כן מובן שגם מצד ישות הנברא לא יש שום שינוי כלל י.

⁹³ שעה"ה"א פ"ג (ע"ב, א ואילך). וראה תניא פ"ג (מב, א).
⁹⁴ ראה תניא שעה"ה"א פ"ב. אגה"ק סכ"ה (קלח).

ב ואילך).
⁹⁵ תר"א וירא יד, ריש ע"ב.

ביאורים במאמרי רבינו

אינו יכול להסתיר על השכל, כי הוא הגיע ממנו ריעצם אינו מסתיר על עצם".

(מט) "לכאורה יש שינוי בהאור מצד הנבראים"

"נבראים" היינו שיש להם מציאות, ואינם התפשטות אלוקות על דרך אור שהוא התפשטות המאור (דאור הוא בדומה לדמות אדם הנראית במראה, שהינה בסך הכול השתקפות של האדם המביט בה, וכשהאדם פונה ומסתלק, הדמות נעלמת מאליה). ולכן הם מחולקים זה מזה. וכפי שמבואר שגם באם ההתהוות היתה משם הו"ה לבדו היה נברא "היה, הוה, ויהיה". היווצרותם באופן זה היא מפני שהדבר הו"ה המהווה נברא אחד חלוק מהדבר הו"ה המהווה נברא שני. והוה "מצד הנבראים" - בעצם זה שהם נבראים אפילו באם יתהו משם הו"ה.

(נ) "ואם כן מובן שגם מצד ישות הנברא, לא יש שום שינוי כלל"

והבין את מהותו האמיתית של מלאך, ובשביל להסביר את העניין לאנשים כערכנו הוא תיאר את המלאך במשל גשמי. על-פי זה, אך יתכן שהרב יראה במשל עצמו את עצם השכל, הרי המשל הגשמי הוא זר ומנותק מההשכלה של הרב, ומסתיר לכאורה על עצם השכל.

הביאור בזה: צמצום המגיע מדבר זר ביכולתו להסתיר, אבל צמצום המגיע מהדבר עצמו שעליו הוא מכסה, אין ביכולתו להסתיר לגביו. ובדוגמת ההלכה שהמניח ידו על ראשו אינו יוצא בכך ידי חובת כיסוי הראש, כי דבר לא יכול לכסות ולהסתיר על עצמו (ספרים תרצ"ו ע"ב מ"ח).

וכך גם בעניינו, המשל הגשמי שהרב נתן להשכלה העמוקה שלו, אינו זר ומנותק להשכלה. שכן עצם השכל אינו מוגדר לתחום מסוים. ויכולתו של הרב לתת משל גשמי לעניין עמוק ומפושט, היא בגלל שהוא תופס את ההשכלה העמוקה בצורה מושלמת כל כך, עד שבכוחו לקשר ולראות את ההשכלה אפילו בדברים גשמיים, הורים לכשעצמם לשכל. לפיכך המשל

לקבלו הרי זה שינוי¹⁰, ומבאר על זה דגם השינוי שמצד העולמות והמקבלים אין זה שינוי, שהרי זה שהמקבלים אינם יכולים לקבל את האור הוא מצד המגן שישנו על הויה והוא ההעלם דשם אלקים, והרי שם אלקים הוא שם קדוש מזו שמות שאין נמחקים⁹² ולזאת הרי לגבי האור עצמו אין זה העלם כלל שהרי אין עצם מסתיר על עצם כידוע, והיינו שגם מצד ההעלמות וההסתרים לא יש שינוי בהאור כלל⁹³.

אך עדיין צריך להבין דלכאורה יש שינוי בהאור מצד הנבראים, שהרי הנבראים הם חלוקים זה מזה, והתהוות הנבראים הוא מבחינת האור דבר הויה, שלכל

⁹² שבועות לה, א.

ביאורים במאמרי רבינו

אור הממלא "נמצא בשלימותו ובמילואו למטה כמו למעלה".

והנה אור הממלא הוא אור "פנימי", היינו אור מוגבל, ותכונתו מכך לכאורה פשוט שגם הארתו משתנה מכלי לכלי, ואי אפשר לומר שהוא מצד עצמו נמצא בשלימותו ובמילואו בכל מקום. ועל דרך משל כח השכל שהוא כח מוגבל, שאי אפשר לומר שהוא לכשעצמו נמצא בראש ובלב בשוה.

ואולי ענין זה מבוסס על המבואר שענין 'צמצום' לא כפשוטו נאמר גם בנוגע לאור הממלא, מכיון שהוא מיוחד עם האור הבחתי מוגבל "מקור החיות" הוא רוח פיו של הקב"ה המתלבש בעשרה מאמרות שבתורה, היה יכול להתפשט לאין קץ ותכלית, ולברוא עולמות אין קץ ותכלית לכמותם ואיכותם ולהחיותם עדי עד, ולא היה נברא עולם הוה כלל, שכמו שהקב"ה נקרא אין סוף כך כל מדותיו ופעולותיו דאיתו וגרמוהו חד"⁹⁴ ושפי' היחוד והאמונה פיו, וראה לקושי חכמי עמי

200 התיר 84, דיה ציון ממשפט תפחה תשלו סי' ב, שחת ש"פ משפטים תשכ"ו, דיה באחי לגני תשכ"ב, שדוה"א עם ישעיהו הרב יואל חזן ע' 1320).

והיינו, שאין הכונה שידעיתו הנמשל בשעה שעוסק במשל, היא הגורמת שהמשל לא מסתיר על עצם השכל כלפיו, אלא שהוא רואה במשלים ובלבושים עצמם את עצם שכלו.

ברם לכאורה טעון הסבר: המשל הרי נועד לצמצם ולהלביש את ההשכלה בדבר מוחשי, המנותק מעולמו הרוחני והמופשט של הרב וקרוי לעולמו של התלמיד. שכן שכלו של הרב הוא גבוה באין ערוך משכלו הנמוך והמגושם של התלמיד (וכמו התיאור בישעיהו (ו, ב) של מלאך כברייה בעלת כנפיים. שכן ישעיהו הנביא "ראה"

סיכום: הקרשים נקראים עומדים, אותיות עמודים, שמחברים בין הגג והרצפה – אור אין סוף והעולמות, ועל דרך המצוות שנקראות עמודים. ברם יש הבדל ביניהם – היסוד של העמודים הוא בארץ ואילו היסוד של המצוות הוא בשמים, וכידוע שלמטה היסוד הוא למטה מהבנין, ולמעלה היסוד הוא מעל הבנין.

ג) **אמנם** זה גופא צריך להבין, מפני מה היסוד למטה הוא באופן אחר מהיסוד למעלה²¹. ויובן זה על-פי המבואר בכמה ענינים ומהם בענין יש הנברא²⁶, דזה שבהרגשתו אין לו עילה וסיבה שקדמה לו ח"ו, הוא לפי שהתהוותו הוא מהעצמות, אשר מציאותו מעצמותו ואין לו עילה וסיבה שקדמה לו ח"ו דרק הוא לבדו בכחו ויכלתו להוות יש מאין ואפס המוחלט²⁷, וכמבואר באגרת הקודש²⁷. ולכן לעתיד-לבוש אשר אז יתגלו אמיתות ופנימיות כל הענינים הנה אז יתגלה בהיש הנברא שרשו האמיתי, והוא יש האמיתי שאין לו עילה וסיבה. ובזה יובן מה שנעוץ תחלתן בסופן²⁸, אשר בסופן דוקא נעוץ התחילה שהוא למעלה מבחינת ראש²⁹, אשר התחילה שהוא העצמות נמצא בבחינת הסוף דוקא, בהיש הגשמי שאין תחתון למטה ממנו, הנה הוא דוקא דירה לעצמותו ית'²⁹ אשר לעתיד יהיה זה בגילוי, ובאמת גם עכשיו הוא כן. והוה הטעם אשר למטה היסוד הוא למטה דוקא יש דעשייה ועליו נבנו עולמות העליונים³⁰, מה-שאיין-כן למעלה הרי מבואר בתניא³⁰ אשר הכוונה הפנימית

²⁶ ראה ביאורי הוזהר לארמו"ר האמצעי בשלה מג,

ג. סה"מ עז"ת ע' קג. ד"ה באחי לגני תשי"א פ"ד (לעיל ע' רסו ואילך).

²⁷ סימן כ (קל, ס"א ואילך).

²⁸ ספר יצירה פ"א מ"ו. וראה המשך תרס"ו ע' שלח. ע' שמו. ועוד.

²⁹ ראה ד"ה באחי לגני הנ"ל פ"ד.ה. וש"נ.

³⁰ פל"ו.

ביאורים במאמרי רבינו

ג) "מפני מה היסוד למטה הוא באופן אחר מהיסוד למעלה"

כלומר, כיון שכל הענינים שלמטה משתלשלים ממקורם למעלה בעולמות העליונים, מדוע היסוד כאן הוא באופן אחר מהיסוד למעלה.

ד) "רק הוא לבדו בכוחו ויכלתו להוות יש מאין ואפס המוחלט"

שכן לגילויים האלוקים יש מקור וסיבה שבלגלם הם נוצרו, והוה ענינים - מציאות מצד סיבה. ובמילא הם אינם יכולים לחוות דבר שאופן מציאותו הוא שרגש שאין לו מקור, כי הרי

אי-אפשר לתת לזולת דבר שאין לך ושעם נותן ראה בארכה ספר מבית חייט ח"ב עמ' 150).

ז) "בסופן דוקא נעוץ התחילה שהוא למעלה מבחינת ראש"

"ראש" הוא שמים ועולמות העליונים, ו"סופן" הוא יש הגשמי. תחילה הוא העצמות (שהוא תחלה וקדם לכל, תרס"ז ע"י ש"ג) והוא שייך ליש הגשמי דוקא.

ח) "היסוד הוא למטה דוקא יש דעשייה ועליו נבנו עולמות העליונים"

אינה בעולמות העליונים והם רק הארה בלבד וכל ענינם הוא רק בכדי שתושלם על ידם הכוונה הפנימית למטה דוקא י'. ואור והארה שלמעלה יותר נעלה יותר י"ח, ולכן למעלה העמודים הם נצבים ברום המעלות, לפי שיסוד וחוזק הדבר הוא למעלה ומשם נמשך למטה.

סיכום: הטעם שבעולם הזה היסוד הוא למטה מהבנין, לפי שהתהוותו של היש הגשמי שאין תחתון למטה ממנו היא מוהיש האמיתי – העצמות, והוא דוקא דירה לעצמותו יח', ולכן העיקר הוא למטה.

(ד) **אמנם** עדיין צריך להבין, מפני מה ביש הנברא דוקא הוא יש האמיתי ואינו נמצא ברוחניות. דלכאורה ה"ה צריך להיות יש האמיתי ברוחניות הענינים ובענינים רוחניים, שלכן נקראים בשם עליונים לפי שהם נעלים במדרגה י". אך הענין הוא כמו שמבאר כ"ק אדמו"ר האמצעי נ"ע ג'. משלים

(31) שערי אורה שער הפורים ד"ה יביאו לבוש מלכות פ"ב ואילך (נח, א ואילך).

ביאורים במאמרי רבינו

פירוש "עליו נבנו עולמות העליונים", אולי יש לפרש על-פי המבואר בד"ה אורה נא תרנ"ח שהעבודה בעולם הזה דוקא מוסיפה בעולמות עליונים, וכמשל הקות דם מהרגל דוקא, שעל-ידי זה מיתוספת בראש חיות מיוחדת שאין לו מצד עצמו.

(ז) "מה שאין לכן למעלה .. וכל ענינם הוא בכדי שתושלם על ידם הכוונה הפנימית למטה דוקא"

אף-על-פי שהמטרה היא למטה בעולם הגשמי, מכל מקום זהו רק מצד הכוונה פנימית (דהעצמות), אך מצד הגילויים (הארה), גילוי שלמעלה יותר הוא נעלה יותר, ולכן הוא היסוד. אלא שמכך ש"הכוונה הפנימית למטה דוקא", מוכח שעולמות העליונים הונם הארה בלבד ולא עצם, שכן אם היה נמצא בהם העצם אזי הכוונה הפנימית הייתה בהם.

(ח) "אור והארה שלמעלה יותר נעלה יותר"

הביאור בזה: אור והארה הם התפשטות ואינם העצמות כפי שהיא לעצמה. ומוכן, שכלל שהם מתפשטים יותר כך מתמעט האור.

על-כל-פנים, דלכן נקרא סוכב לעלמין⁸⁹. אמנם ענין אהבת עולם מלשון נצחיות הוא מצד העצמות שהוא בלי גבול, שלמעלה גם מבחינת מאה שנה, ובכללות הוא ענין עשר ספירות שבמאציל, עשר ספירות הגנוזות, דמצד בחינה זו היא אהבה נצחית. אמנם ענין ברוך הו"ה אלקי ישראל מן העולם ועד העולם הכוונה היא שצריך להמשיך מעולם היותר עליון עד עולם היותר תחתון, שיורגש איך שהוא כולא חד, וכלשון המאמר, גג ורצפה אחד ממש. וזהו ב' הפירושים שבאהבת עולם, (א) עולם כפשוטו שהוא עולם-הזה הגשמי דאין מקרא יוצא מפשוטו⁹⁰, (ב) ובהעולם כפשוטו המשכת בחינת עולם מלשון נצחיות. והוא כמו שנתבאר לעיל אשר בחינת אני הו"ה לא שנית, העדר השינוי ומה שלמעלה משינויים, שהוא העצמות שלמעלה מכל האורות, שהרי בכל בחינת אור יש בו שינוי, הנה המשכת בחינת אני הו"ה לא שנית הוא בעולם-הזה התחתון ולעתיד לבוא דוקא.

סיכום: המצוות נקראות זריעה, וכשם שזריעה היא בארץ, כך גם המצוות נעשות בגשמיית ע"י נשמה בגוף, ועל ידי זה דווקא נעשית הצמיחה – גילוי העצמות. וזהו "ברוך הו"ה אלקי ישראל מן העולם ועד העולם", שצריך להמשיך מעולם היותר עליון (עולם מלשון נצחיות שלמעלה משינויים – עצמות) עד עולם היותר תחתון (עולם הגשמי כפשוטו).

מהלך המאמר: בסעיף הבא יבאר הסיבה לכך שבכל בחינת אור יש שינוי, ולכך שמצד העצמות "לא שנית", ענין גילוי העצמות לעתיד לבוא, ומשמעותו בעבודת האדם.

(ח) **דהנה** בענין אני הו"ה לא שנית מבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע י', דלכאורה אינו מובן הרי ישנו סדר השתלשלות, והאור משתנה מעולם לעולם ונתצמצם לפי ערך כל עולם עד שבעולם-הזה האור מצומצם ביותר והוא בעולם והסתר בתכלית דלכן נקרא בשם תחתון לפי שאין תחתון ממנו במדרגה, והרי זה שינוי בהאור. ומבאר שם, דאף-על-פי-כן אין זה שינוי מצד האורות, דהגם שיש כמה חילוקים בהאור שאינו דומה האור כמו שהוא בעשייה לכמו שהוא ביצירה, וביצירה לכמו שהוא בבריאה ובבריאה לכמו שהוא באצילות וכן למעלה יותר, הנה חילוקים אלו הם רק מצד העולמות, שאין העולם כלי לקבל אור נעלה יותר, אבל האור עצמו נמצא בשלימותו ובמילואו למטה כמו למעלה¹⁰. אך עדיין אינו מובן שהרי זה גופא שאין העולמות יכולים

⁸⁹ ראה תר"א מגילת אסתר צ"ב, ב' תר"ח ויחי צ"ט.

⁹⁰ ד' סה"מ עט"ת ע' ע"א. תרפ"ט ע' 40.

⁹¹ 90 שבת ס"ג, א' וש"ג.

⁹¹ (91) ד"ה נ"ח תרמ"ג – נדפס בהתמים חוברת שלישיית ע' מו [278] ואילך. סה"מ תרמ"ג ע' לה ואילך.

ביאורים במאמרי רבינו

(מו) "האור עצמו נמצא בשלימותו ובמילואו הקושיא כאן היתה על האור דסדר למטה כמו למעלה"

ענין עולם שנה נפש⁸⁵ י לכן נהג הג' עולמות נקראים בשם שלש שנים, אהבה של עשר שנים בבחינת האצילות, דבאצילות הוא ענין עשר ספירות, בחינת עשר שנים. והוא למעלה מבי"ע שהרי באצילות הוא עשר ספירות בלי מ"ה⁸⁶, וידוע דעם היותם עשר ספירות עשר ולא תשע עשר ולא אחד עשר מכל-מקום הם בלי מ"ה והוא למעלה מבי"ע, שהרי בכדי שיהיה ההמשכה לבי"ע מאצילות הוא על-ידי הפרסא (מסך), ואצילות הוא מלשון אצלו וסמוך⁸⁶ ונקרא עולם האחדות (המאוחד עם מקורו). אך מכל-מקום הרי גם האצילות הוא בהגבלה ואין זה תכלית האהבה. אהבה של מאה שנים הוא האור כמו שהוא בבחינת הכתר שלמעלה מאצילות, וכללות עולמות האין-סוף שלמעלה מאצילות נכללים כולם בבחינת הכתר, והוא ענין מאה שנה, וכמבואר בזהר⁸⁷ על פסוק⁸⁸ ויהיו חיי שרה מאה שנה, דמאה שנה הוא בחינת הכתר, אתר כללא דכולא אתר עילאה (בחינת הכוללת הכל, בחינה עליונה), הו"ד ספירות כמו שכל אחד כלול מיו"ד, הוא ענין מאה שנה⁸⁹. אך אף-על-פי-כן הרי גם הכתר הוא בכלל העולמות ועם היותו בחינת סובב מכל-מקום הרי גם הסובב יש לו שייכות לעולמות בבחינת סובב

85 ראה ספר יצירה פ"א מ"ד.

86 פרס שער טו (שער אבי"ע) פ"א.

87 ח"א קכג, א. וראה ביאורי הזהר לארמ"ד

האמצעי חיי שרה יב, ג ואילן. קלא, ב ואילן.

88 חיי שרה כג, א.

ביאורים במאמרי רבינו

(גו) "עולם שנה נפש"

עולם – מקום, "הוא כולל כל הרקיעים והארץ וכל גופות הנבראים דדומם צומח חי מדבר". עולם לשון העלם של צומר וגוף הנבראים מעלים על החיות האלוך.

נפש – החיות האלוקית המתלבשת בעולמות החיות (ממבי"ע).

שנה – זמן. הסתלקות והתפשטות היא שורש לזמן, כי זמן מיוסד על התחלקות של רגע אחד מהשני. ובפרטיות, הסתלקות היא שורש

לעבר והתפשטות שורש לעתיד (ויהי ויסלו תפסך תפיסך פ' מגו). והתחברות עולם נפש היא על-ידי בחינת שנה – זמן. שורש הזמן הוא מהתחדשות החיות

"המתחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית". התחדשות החיות היא בדרך יצוא ושוב⁹⁰ "על דרך משל החיות של רוח החיים שבאדם שהוא דופק בלבו בבחינת רצוא ושוב דהיינו בחינת הסתלקות לחזור למקורו ובחינת התפשטות להחיות האברים כידוע שמה באה סיבת הנשימה

בענין כל הגבוה גבוה ביותר יורד ומתלבש ומתגלה בנמוך נמוך יותר. משל הא' הוא מאבוקה גדולה שאורה גדול ומאירה למרחוק, וכאשר צריך להאיר למקום הרחוק צריך לזה אבוקה גדולה. ואם כן מובן אשר בכדי שיהיה ניכר מעלת האבוקה גדולה (וואו קריגט מען ארויס איר עילוי) על מעלת הנר ואבוקה קטנה, הוא במקום הרחוק דוקא, שם דוקא נתגלה בחינת "הגבוה" אשר בהאבוקה. דהגם אשר האור שמאירה למרחוק הוא אור קטן ביותר, עד אשר אם ידליקו שם נר יאיר יותר מאור האבוקה שמאיר שם, מכל-מקום הנה בזה דוקא ניכר מעלת ותוקף האבוקה. ומשל הב' הוא מחבית מלאה מים, או חכם מלא חכמה, שמצד רבוי המים שבחבית שמלאה על כל גדותיה הנה מצד זה נשפך גם בחוץ, ובוזה דוקא ניכר רבוי המים. דהגם אשר המים שנשפכים מבחוץ הם כהפקר ומעטים בכמותם לגבי המים שבתוך החבית, מכל-מקום הנה בזה דוקא ניכר אשר החבית מלאה על כל גדותיה. וכן הוא גם בענין החכמה, שעל-ידי בחינת

ביאורים במאמרי רבינו

וכר, והן "צבא השמים" במובן של עולמות עליונים (ויהי לפע דעת אעמ"ד), היינו שהנבראים של צבא השמים קיימים בעצמם (אישי) מששת ימי בראשית עד היום.

שכן האין-סוף הוא ענין הגילוי שבעצמותו, והוא מתגלה בעיקר באור (ולא בכח להוות יש מאין), ולכן גם נבראים זהו בעיקר בצבא השמים, מה-שאין-כן "צבא הארץ קיימים במין", כלומר שהנבראים של צבא הארץ (צומח, חי ומדבר) הקיימים עתה, אינם אותם שנבראו אז, אלא המה צבאי צבאיהם. אולם הם אותו המין שנבראו או ללא שינוי.

ועוד, שצבא השמים "חוקים כיום הנבראים", כלומר, דרכו של בעל גבול ובר חלוף שהולך ונתחלש בהדרגה עד שנפסק לגמרי. לדוגמה: אור הנר הולך ונתחלש ככל שהמרחק ממנו גדל עד שנפסק לגמרי. וכשם שהוא במקום כן הוא גם בתחום הזמן. על דרך משל אדם עם לידתו יש בו כוח לחיות "מאה עשרים שנה", ובכל רגע שעובר, נתחלש כוח חיותו. וכמאמר: "התינוק – משעה שנולד מתחיל להתייבש" (כחי בראשית א, כח). וכך כל דבר שיש קצבה לקיומו, נפסד ונתחלש אט אט עד שלבסוף נפסק לגמרי.

למרות זאת, רואים בהנהגת הטבע עניין יוצא מן הכלל: קיום העולם הינו מוגבל בזמן ("שית אלפי שני הוו עלמא"), ואף על פי כן יש בו עניין של תמידיות ונצחיות, "שצבא השמים קיימים באיש" הוא באופן שהם "חוקים כביום הבראם" (ראה ירושלמי ברכות פ"א ה"א, נחבאר בארובה ב' החקירה להצ"ע בתקופה ובח"א פ"ט, פלא זה מגלה שלמרות היות העולם בעל גבול, מכל מקום הוא קשור עם כח אין סוף. ומכיון שהאין סוף הוא גילוי העצמות (לקריש שם, ספר הערכים ח"ג ע"י פ"ט), נמצא שהעצמות מתגלה בעיקר ברוחניות.

ליתר ביאור, בשאלתו כותב "שלקן נק' בשם עליונים לפי שהם נעלים במדרגה", היינו שגילוי האין סוף מתגלה דוקא בהם מפני שהם כלים אלוי. מה-שאין-כן היש הגשמי שאננם בא מהעצמות ומוסבר בדא"ח שהוא דוגמא עליו, אך כל זה ב'השקפה' של עצמותו ית', ואילו הגשמי מצידו הוא ישי' (ראה לקריש ח"ב ע"י ע"ג 75 הערה 30) (הקשר שלהם דרך עניין "מציותו מעצמותו" הינו בעולם מחולט, דאף-על-פי שהוא מוסבר בדא"ח, לא רואים זאת בגשמותו). ואם כן כיצד יש דעשה יכול להיות יסוד ומשפיע בעולמות עליונים?

לביאור התשובה בהרחבה ראה ביאור כא.

נבולות כ חכמה ועל דרך³² שיהות חולין של תלמידי חכמים, הנה על-ידי זה דוקא ניכר שההמשכה היא מחכם גדול ששייך לעומק החכמה³³. ומשל הג' הוא מהשפעת הטפה בגשמי' שממנה הוא ההולדה ממהות למהות אחר, מהות חדש, מה-שאינ-כן בהשפעת השכל שהיא השפעה רוחנית אי אפשר להיות הולדה חדשה, ורק כאשר התלמיד הוא בר שכל אז דוקא יבין את השכל שהשפיע לו הרב. ואם כן מובן מעלת הטפה הגשמית דוקא, אשר דוקא ממנה נולד מהות חדש, מהות אחר ממהות הראשון, שהוא כ³⁴ השפעת הולד כב.

(32) סוכה כא, ב.

(33) ראה לקויות תצא לו, ב. סהמ"צ להצ"צ קה, א ואילך.

ביאורים במאמרי רבינו

(כ) "נבולות"

פיר בוטר הנושר מן העץ, היינו דבר קל ופחות לעומת העיקר.

(כא) "אשר דוקא נמנה נולד מהות חדש"

בכך בא המענה לשאלה "מפני מה ביש הנברא דוקא הוא יש האמיתי .. דלכאורה היה צריך להיות יש האמיתי ברוחניות הענינים".

ביאור התשובה:

משל הג' מלמד שאדרבה, הגבוה ביותר יכול להימשך בגשמי עצמו, וכוהכחה והסבר מביא ג' משלים. בשני המשלים הראשונים שמביא מדיש שהוא משאיר למרחוק הוא אור קטן ביותר לגבי האור הקרוב לאבוקה, וכן המים שנשפכים מחין לחבית הם הפקר ופעטים ככמותם לגבי המים שבחבית, והנבולות הם רק (שיחות) חולין לעומת שיהה תרנית של תלמידי חכמים. היינו שבהם עצמם אין עילוי לגבי האור הרגיל, אדרבה הם נמוכים ממנו, אלא שעל דים ניכרת מעלת המקור. ואילו במשל הג' מטיפה גשמית מבאר שבטיפה עצמה יש את הכח להוליד (שאינו בהשפעת השכל הרוחני), וכפי שמטיים "אם כן מובן מעלת הטיפה" (ולא אומר ש"ניכרת" ע"י ידה מעלת המקור).

וליתר פירוט, בחינת האין סוף שביצבא השמים קיימים באיש" אינה מלוכשת בהם משם, אלא נמצאת בהם בבחינת מקיף (ראה לקויות בת"כ), לכן אינם יכולים להשפיע אותו. מה שאין כן

הנה הגילוי במוחש יהיה לעתיד דוקא והוא על-ידי העבודה עכשיו למטה בגשמיות דוקא.

מהלך המאמר: ביאר הקשר בין בחינת "אני הויה לא שנית" – התנשאות עצמית, לבין עבודה בנוף גשמי דוקא. ובקטע הבא יבאר מזה בחינת "לא שנית" בעבודה, ויוכיח כי היא שייכת למטה דוקא.

והענין הוא כמו שביאר כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע⁷⁴ על פסוק⁷⁵ ואהבת עולם אהבתך על כן משכתיך חסד, דאיתא בתנא דבי אליהו⁷⁶ אשר אהבת הקב"ה לישראל, שמה תאמר שהוא אהבה של שלש שנים, של עשר שנים או של מאה שנה, אינו כן, כי אם, אהבת עולם אהבתך, ומבאר כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע בהמשך דמים רבים⁷⁷ דעולם הוא לשון נצחיות. וזהו אהבת עולם אהבה נצחית. ואין זה סותר למה שכתוב בכמה מקומות⁷⁸ בענין אהבת עולם שהוא למטה במדריגה מאהבה רבה, וכאן מבואר אשר אהבת עולם היא אהבה הכי נעלית שאין למעלה ממנה, מבאר בזה, שיש ב' פירושים בעולם (א) נצחיות (ב) ועולם ויש תרין עלמין (שני עולמות)⁷⁹, וכמו שנאמר⁸⁰ ברוך הויה אלקי ישראל מן העולם ועד העולם. דהגם שישנם הרבה עולמות עד אין קץ וכמו שנאמר⁸¹ ועלמות אין מספר אל תקרי עלמות (לשון עלמה) אלא עולמות⁸², אמנם בכללות נחלקים לב' סוגים כלליים, (א) עלמא דאתגליא (עולם הגלוי) (ב) ועלמא דאתכסיא (עולם המכוסה)⁸³. דעלמא דאתגליא הוא במדה גבול וצמצום ביותר, וכאשר האהבה באה מהתכוונות בהאור שבמדה גבול וצמצום שבעולם, ובכללות הוא בחינת ממלא כל עלמין ומהו בא לאהבה, הנה מאחר שהאהבה באה מצד דבר המרוד ומוגבל ומצומצם, לזאת היא אהבה מצומצמת ולמטה מאהבה רבה, מה-שאינ-כן עלמא דאתכסיא הוא למעלה ממדידה וגבול, ועל דרך דאיתא בגמרא⁸⁴ בענין דבר הסמוי מן העין ששורה בו ברכה, היינו שאין בה הגבלות. והוא ענין אהבת עולם מלשון נצחיות שהיא למעלה במדריגה לא רק מבחינת אהבת עולם ההגבלה דבחינת ממלא כי אם גם מאהבה רבה הבאה מהתכוונות בבחינת טובב. דזהו ענין אהבה של שלש שנים עשר שנים ומאה שנה הרמוזים על האהבה הבאה מהתכוונות באור הממלא והסובב, דהחיות אלקי כמו שהוא בהגבלה בג' עולמות ב"ע הוא ענין שלש שנים, דלהיות אשר בכל עולם יש בו

(74) סה"מ תרכ"ו ע' רטו ואילך. המשך מים רבים ובהמשך מים רבים שם. וראה לקויות שם. וש"נ שבעה⁷⁷. וראה גם לקויות במדבר ט, ד. ד. אה"ת (יהל אור) לתהלים ס"ע תיח ואילך. וש"נ. (75) ירמיה' לא, ג. (76) רבה – ריש פרק ו. (77) פני' ואילך. (78) ראה תניא פמ"ג. ובכ"מ. (79) ראה חז"א קנ"ג, ב ואילך. הובא בסה"מ תרכ"ו

ובהמשך מים רבים שם. וראה לקויות שם. וש"נ אה"ת (יהל אור) שם ס"ע תטו ואילך. וש"נ. (80) תהלים ק, מח. (81) ש"ה ש' ו, ח. (82) חז"א ע"א, ב. תקו"ו בהקדמה (יד, ב). וראה ע"ז לה, ב. (83) ראה חז"א שם. (84) תענית ח, ב. וש"נ.

ומכל-שכן לא על-ידי הנשמות כמו שהם למעלה להיותם בביטול כמו שנאמר⁷¹ חי הויה אלקי ישראל אשר עמדתו לפניו, כי אם, המשכת המלוכה והתנשאות עצמי הוא על-ידי עבודת הנשמות כמו שהם למטה מלוכב בגוף גשמי, ובעולם הזה שיש כאן ב' דרכים כמו שנאמר⁷² ראה נתתי גוי ואפשר לבחור חס ושלום גם בההיפך, הנה זהו בחינת עוממות ונפרדים שעל ידם הוא התגלות המלוכה והתנשאות עצמי⁷³, שלמעלה מכל האורות והגילויים, והוא בחינת אני הויה לא שניתי⁷⁴. והגם אשר אני הויה לא שניתי הוא בתמידות שהרי זהו אמיתית הענין, מכל-מקום בכדי שיהיה בחינה זו בגילוי במוחש כמו שנאמר⁷⁵ הנה אלהיה זהו גוי זה הויה קוינו לו גוי כל אחד ואחד מראה באצבעו⁷⁶,

(71) מלכים"א יז, א. וראה סה"מ הש"ת ע' 13
בהערה. לקריש חכ"ה ע' 147 הערה 53.

(72) נצבים לו טו.

(73) ראה תניית בסופה ופרש"י שם.

ויש לומר בדרך אפשר בכיאר ענין הג' משלים, דהנה ענין מה שכל הגבוה גבוה ביותר יורד לנמוך נמוך ביותר, הוא ההמשכה מהעצמות לבי"ע (בריארה יצירה עשייה). דבאצילות הרי איהו וחיוהי חד איהו וגרמוהי חד (עצמות ית, האור והכלים כולם אחד)³⁴ ונק' עולם האלקות³⁵, ואין זה נמוך, והכוונה בענין נמוך הוא ענין הבריארה, והוא עולמות בי"ע. והנה סדר ההמשכה בעולמות בי"ע הוא בהאופן דאור מים ורקיע³⁶ כד כמו שנתבאר בארוכה בהמאמרים דחודש תשרי³⁷. וזהו ענין הג' משלים, דמשל האבוקה הוא ענין האור, ומשל החכית הוא ענין המים, ומשל הטפה הוא ענין הרקיע, שנעשה גשם ומהות חדש, ולכן מיא דאגלילו (מים שקפאו) בטלו מתורת שאובין עד אשר לכמה דעות מעלין ואינן פוסלין כו, ועושיין מקוה לכתחילה³⁸. והנה נתבאר בדרושי חודש תשרי³⁹ אשר ענין בחינת אור מים רקיע אינו רק בבי"ע כי אם גם באצילות ובכתר ולמעלה יותר³⁶ עד בהאור שקודם הצמצום³⁹. ואם כן מוכן אשר גם שם שייך כל הג' משלים דבאבוקה, חכית וטפה. ובכל מקום ומקום ובכל דרגא ודרגא הנה גילוי הגבוה גבוה יותר הוא בהנמוך נמוך ביותר (והיינו אשר בהנמוך ביותר שבעולם ההוא מתגלה הגבוה ביותר שבעולם ההוא). והנה בכללות סדר ההשתלשלות הרי הנמוך נמוך ביותר הוא בבי"ע ועד עולם העשייה, הנה שם מתגלה הגבוה גבוה ביותר, שלמעלה מהגבוה גבוה ביותר שבערך האצילות ולמעלה מאצילות וקודם הצמצום, שהוא עצמותו ומהותו, הנה הוא מתגלה בהתחתון תחתון ביותר, דכפל ה' תחתון תחתון מורה על היותר תחתון שאפשרי, שאין תחתון למטה ממנו, והוא ענין עולם העשייה כה.

(תשי"ט סה"מ תשי"ט ע' 557 ואילך; ע' 563 ואילך).

(38) ראה מקוואות פ"ד מ"א. טושי"ע י"ד סר"א

סל"א.

(39) ראה סה"מ תרע"ח ס"ע מג ואילך.

(34) תקו"ז בקדמה (ג, ב).

(35) תניא פמ"ט (סז, א). ובכ"מ.

(36) ראה סה"מ תרל"ה ח"ב ע' תנר ואילך. וש"ג.

(37) ד"ה תורה צוה, וד"ה צור תעודה שנה זו

ביאורים במאמרי רבינו

זו הסיבה שהאב רוצה שהבן יצליח ויעמוד על רגליו בלי להיות תלוי בו, ואינו רואה בזה סתירה למציאותו שלו, שכן הבן בא מדרגה כזו אצל האב שאינה מוגדרת ביאני של האב, ולכן מציאותו של הבן אינה סותרת אליה.

ועל"פ זה אפשר לבאר הטעם לכך שכח ההולדה נמשך דוקא בטיפה גשמוית, שהוא דבר נבדל מהנפש.

(ג) "אור מים ורקיע"

ביאור ג' הבחינות: אור הוא (יסוד גשמי) דק ורוחני בתכלית. מים הם כבר מציאות דבר הנפתס

ביאורים במאמרי רבינו

(ב) "להיותם בביטול .. אשר עמדתי לפניו" בלקו"ת (שם כב א) מבאר שעמידה מסמלת

ביטול על דרך מאמר רז"ל על פסוק "יהודעתם לבנוך גוי יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב", ופירשו "מה כאן באימה ובריאה אף להלן באימה ובריאה", הרי שבחינת עמידה היא אימה ויראה. והענין הוא כמאמר רז"ל (סוטה לט, א) "אין עמידה אלא שתיקה" שנאמר "והזחלת כי לא ידברו כי עמדו לא ענו עוד" (איוב לב, טו), אשר שתיקה זו היא בחינת הביטול, והיינו שמחמת אימה ויראה הוא עומד ושוקט מכל הרצונות שלו.

ברם, לאחר ההכרה "כשנעשה מלך אימתו גדולה מאלה שאינה צריכה התבוננת בזה שקבול עליהם מלכותו, ולא משום יראת העונש ..

שההתנשאות נעשית בו עצמי וטבעי כאלו בעצם הוא נבדל בערך מכל העם ומורמם ומנושא בעצם .. אך הענין הוא .. באמת בעצם יש בו כח המלוכה בהעלם גם קודם שמכתירים אותו שהוא נשמה כללית .. והוא מה שיש בו מבחינת מלכות דלעילא, ועל-ידי ההכרה מתגלה הכח הנעלם שבו" (המשך תשי"ט פמ"ב).

(א) "שעל ידם הוא התגלות המלוכה והתנשאות עצמי" כמלוכה ישנו ב' דרגות: א. התנשאות הבאה מהעם. ב. התנשאות עצמית, אלא שהיא מתגלה ע"י התנשאות על העם.

ויבין בהקדים תכונה נוספת, המכונה בשפתנו אף היא בשם "מלוכה", אך למעשה שונה היא ממנה בתכלית, והיא "ממשלה", ורידה.

ההבדל בניהן הוא שמשלה באה מתכונותיו הייחודיות של המושל, פעמים מחוקק ותוקפו הגדול, ופעמים ממעלות אחרות (ראה ביה"ח תשע"ד, ששי).

וראה בלקו"ת תורה אפרו לו ד, כ כו אך כך, לעם אין ברידה והנהגה בולטת.

(כ) "התנשאות עצמי .. לא שניתי"

העדר המיני הוא זוקא בבחינה 'עצמית'

שאינה תלויה בזולת.

וזהו ענין שהעמודים נצבים בארץ דוקא, דכשצריך לבנות הבית חומה גדולה והוא ענין גדולת ה', דבמקום גדולתו שם אתה מוצא¹⁰ ענותנותו¹¹, הנה בכל סדר ההשתלשלות אף שיש בחינת אור מים רקיע בכל המדריגות, אבל בכדי שיהיה גילוי הגבוה גבוה ביותר שהוא העצמות הנה התגלותו הוא בהתחתון תחתון ביותר שהוא עולם העשייה, ובעשייה גופא לא בעשייה הרוחנית כי אם בעשייה הגשמית. וזוהו מוכן שגם בעשייה הגשמית גופא צריך גם כן התחתון תחתון ביותר, והיינו אשר התגלות העצמות אינו בעבודה הרוחנית שבעולם הזה כי אם בעשייה גשמית דוקא. וזהו גם כן מה שמדייק בלקוטי תורה בדרושי ציצית⁴¹ במשל העמודים שנצבים בארץ, דבכדי שהעמודים יחזיקו את הבנין והתקרה שעל גביהם, צריכים להיות בעפר קשה דוקא ולא בעפר תיחוח, הנה

(40) ראה מגילת לא, א. ס"ח פ"ה ש"ט ע' 40 בהערה. (41) שלח נ, א.

ביאורים במאמרי רבינו

לעיל ביאר שענין "נמון" הוא דווקא בבי"ע ולא באצילות, וג' המשלים ג' ה' בחינות "אור מים רקיע" בבי"ע, וכאן מביא מהדרושים שאור מים רקיע שייך בכל סדר ההשתלשלות.

אלא המשל דאור מים רקיע שבדרושים שונה מהמבאר כאן, דשם הירידה היא שההשפעה מתפרטת וכאן מבאר שההשפעה מתגשמת. וכלשונו בדרושים "התחלת הגילוי הוא בבחינת אור שאינו בבחינת ציור עדיין, ואחר-כך נעשה

בבחינת מים, שהוא כבר איזה מציאות אבל מבחינת המים הוא בפשיטות עדיין, ועד שנעשה בבחינת רקיע, שאז מצטייר בכל פרטיו, שהרי המים הם פשוטים עדיין ואין בהם גוון וציור מיוחד, מה שאין-כן רקיע הוא באופן שהמים מצטיירים בפרטיות, וכן הוא ענין הטיפה שבשל הסופי מצטיירת בציור פרטים, ודיה תורה צוה שתיטט¹⁰¹. ואילו כאן מבאר ענין הרקיע "שנעשה גשם ומות חדש", וכן מבאר משל הטיפה "שממנה נולד מות חדש, מות אחר ממות הראשון".

ועפ"י הביאור בדרושים אכן רקיע אינו רק בעשייה אלא גם באצילות ולמעלה יותר, ובדרגות אלו לא ניתן להביא פרט זה במשל הטיפה הרקיע "שנעשה גשם ומות חדש .. מות אחר ממות

בראשי פרכים, שהוא העבודה דאתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא (של הפיכת חושך לאור ומר למתוק)⁶³ שמהפכים את הלעומת זה ועושים ממנו טוב וקדושה, ובפרט כאשר ישנם העלמות והסתרים ונסיגות ומכל-מקום אינו מתפעל מזה כלל, ואדרבה על-ידי הנסיגות הוא מתחזק בתוספת כח ותוספת חוזק לעבוד עבודתו, הנה על-ידי זה הוא מהפך משטות דלעומת זה לשטות דקדושה⁶², ועל-ידי זה יהיה הגילוי דלעתיד, ואמר ביום ההוא אלקינו זה גו' זה, ב' פעמים זה⁶⁴, שיתגלה בחינת אני הויה לא שנית⁶⁵, והוא על-ידי העבודה דעכשיו בגשמיות דוקא⁶⁶.

סיכום: במאמר מבאר ענין האות קו"ף שרגלה נמשכת למטה, שזוהו "גער חית קנה" – להכיר את הזכר ("קנה") והנוקבא ("חית קנה") של הקליפה, ועל ידי זה נעשה "הנה" המורה על הגילוי שלעתיד הנפעל ע"י אתהפכא בזמן הגלות.

מהלך המאמר: בסעיף הבא יבאר הקשר בין בחינת "אני הויה לא שנית" לגשמיות דוקא.

ז) **והענין** הוא כמו שמבאר כ"ק אדמו"ר הצמח צדק בארוכה⁶⁷ על פסוק⁶⁸ הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל, שהמצוות נקראים בשם זריעה, וכמו בזריעה בגשמיות הרי הזריעה צריך להיות בארץ דוקא ואז דוקא תהיה הפריחה כו', כך גם בזריעת המצוות אשר בכדי שיפעלו פעולתם והוא מה שנאמר שייציץ ופרח, והוא הגילוי דלעתיד אשר יהיה הנה אלקינו זה, הוא על-ידי זריעת המצוות בארץ הגשמית דוקא. והוא בב' ענינים. (א) בין מצד המצוות עצמם שנתלבשו בגשמיות כנ"ל, (ב) ובין מצד האדם העובד הרי המצוות ניתנו לנשמה בגוף דוקא, לא להנשמה כמו שהיא למעלה ולא למלאכים כי אם לנשמה כמו שהיא בגוף הגשמי דוקא, הנה בזה דוקא הוא זריעת גרעין המצוות שעל-ידי זה נעשה הפריחה כו'. וכמו שמבאר שם בענין המשכת ההתנשאות עצמי שהוא עצמותו ומותו, דאין מלך בלא עם⁶⁹ מלשון עוממות⁷⁰ ונפרדים⁷¹, ולכן המשכת המלוכה והתנשאות עצמי אינו על-ידי המלאכים

(67) אה"ת ס"פ שמות.

(68) ישעי' כז, ה.

(69) בחיי וישב לח, ל, שם ר"פ בלק. תניא שעוהו"א רפ"ז (פא, ב), ועוד.

(70) תניא שעוהו"א שם.

(63) ראה זח"א ד, א.

(64) ראה שמ"ד ספ"ג.

(65) מלאכי ג, ה.

(66) ראה סה"מ תר"ה ח"א ע' פט. תרנ"ד ע' קנד.

ביאורים במאמרי רבינו

(לח) "מהפך משטות דלעו"ז לשטות דקדושה" כמו גחלים עוממות, שהאש בהן מוסתרת. ובשער היחוד והאמנת פרק ז: פירוש עם מלשון עוממות, שהם דברים נפרדים וריקים ממעלת המלך.

(לט) "מלשון עוממות ונפרדים"

כן גם המצוות צריכים להיות בעפר קשה דוקא, וכמו שמסיים שם עשיה לעילא, והוא המצוות שנתלבשו בגשמיות ^פ דוקא.

סיכום: הטעם שהיש הנבאר לא נמצא בעינים רוחניים עליונים, כיון שכל הגבוה ביותר יורד ומתגלה דווקא בנמוך ביותר, והנמוך ביותר בכללות סדר ההשתלשלות הוא עולם העשיה הגשמי, ובו מתגלה הגבוה ביותר – העצמות.

ה) **ובזה** יובן דיוק הלשון בהמאמר בהפרש בין הקרשים להמצוות, שהקרשים הם על דרך (על דרך בלבד) המצוות וגם מה שבהקרשים אומר הלשון מחברים ולא ממשיכים (כג"ל סעיף ב). דהנה לפי מה שנתבאר לעיל בסעיפים הקודמים (במאמר באתי לגני תשי"י) הרי עבודת הקרשים היא עבודה רוחנית שבאדם, וכמו שמבאר ⁴² בענין עבודת הקרבנות שהאדם צריך לעבוד בהאש דנפש האלוקית שהוא האש שלמעלה שבאדם ובהאש דנפש הבהמית שהוא אש של הדיוט שבאדם, וצריך לברר את הנפש הבהמית בפרטי המדריגות שבו וכמבאר לעיל בענין שור כשב עז, ולזאת הנה הגם שהעבודה היא בעולם-הזה הגשמי אבל בערך עולם-הזה גופא הרי זה עבודה רוחנית ולא עבודה גשמית, ואין זה ענין העשיה ממש (שאומרים עליה עשיה לעילא) ואין זה עפר קשה וחזק ביותר. וזהו גם כן מה שאמר הבעש"ט נ"ע ⁴³ דקראש הוא האדם שענינו לחבר ולקשר עולמות עם אלקות, וכדאיתא בתקוני זוהר ⁴⁴ על פסוק ⁴⁵ עשר אמות ארך הקרש דא שיעורא דגופא דבר נש (זה שיעורו של גוף האדם), שהאדם הוא בעשר כחות ד' מדות וג' מוחין, וזהו ענין עבודת הקרשים שהיא עבודת נפש האלוקית ונפש הבהמית, לעשות מהדברים הגשמיים, שטות דלעומת זה, ולהפכם לשטות דקדושה יי'.

ומכיון שעבודת הקרשים היא עבודה רוחנית שבאדם, לכן אי אפשר להמשיך עליידי זה אור אין-סוף, לפי שהמשתת האור הוא מהעצמות, וההמשכה מהעצמות הוא רק עליידי העבודה שלמטה מטה ביותר, והוא קיום המצוות בגשמיות, ולכן בהמצוות אומר הלשון ממשיכים. לפי שהמצוות הם בגשמיות,

ו) **והנה** ממשך בהמאמר ⁵⁷ בביאור הרמז דארת קו"ף (מאותיות קרש ושקר) אשר רגלו השמאלית נמשך עד למטה מטה, דבכללות הוא מה שכתוב ⁵⁸ גער חית קנה ⁵⁹, דענין קנה הוא קנה ארוך שנמשך למטה, והוא דכר דקליפה (וכר של הקליפה), וחית קנה הוא נוקבא דקליפה (נקבה של הקליפה) בחינת מלכות דקליפה, שמקבלת מהדכר, וצריך להכריעם, דזהו גער חית קנה יי'. ובעבודת האדם הנה דכר דקליפה הוא ענין המדות הלא טובות, ובחינת מלכות דקליפה הוא ענין שנעשה אסקופה הנדרסת כו' בפני הקליפה יי' והוא הקבלת עול דלעומת זה, וצריך להיות גער חית קנה שצריך להכריע את קנה הקו"ף ולשבור את גאון עריצים ⁶⁰, ועליידי שכורתים את קנה הקו"ף נעשה מזה ה"א, ואז הוא תיבת הנה. דהנה מורה על הגילוי יי', דגילוי הוא ענין קדושה יי', ולכן לעתיד אשר אז יתגלו כל עניני הקדושה שבפנימיות, שיראו אותם במוחש בעיני בשר, כתיב ⁶¹ ואמר ביום ההוא הנה אלקיני זה, והגילוי דלעתיד הוא עליידי העבודה דעכשיו, וכמו שמבאר בהמאמר בסעיפים הקודמים ⁶² ומזכיר גם כן בסעיף זה

(57) סה"מ שם ע' 124.

(58) תהלים סח, לא.

(59) ואה בכ"ז זח"ג רנא, ס"ב. ספר הליקוטים להאריז"ל ע"פ.

(60) ע"פ ישעי' יג, יא.

(61) ישעי' כה, ט.

(62) פ"א ואיך (סה"מ שם ע' 111 ואיך).

ביאורים במאמרי רבינו

אלא תפקיד המצוות הנו להמשיך העצמות ולחבר בעולמות, ומבאר על כך שהמשתת העצמות נעשית עליידי הקיום הגשמי, והחיבור שלהם אשר העצמות ישרה בגשמי בגילוי. נעשה עליידי כונת המצוות, בה אלוקות מורגשת בגלוי. יתירה מכך, המשכת העצמות ממש ('בתוספת כח') שבכוח להיות בגשמי בגילוי, תיעשה דוקא כאשר פעולת המצווה כולה משניהם יחד (קריש

רגש חיה ע"י 245, ספר הערכים חיד ע"י קיד הערה 405).

וכן גם במאמר זה, כאשר עבודת הקרשים הובילה את האדם לקיום הגשמי, או המשכת העצמות תהיה מחוברת עם הגשמי בגילוי.

לד' "דוהו גער חית קנה"

שהקפה יגער בהקנה וישבור אותו (ספר הערכים

מערכת אותיות ק"ף ע"י שבו).

לה' "אסקופה הנדרסת"

אולי הוא על דרך המבאר בד"ה באתי לגני

לז' "הנה מורה על הגילוי"

כלומר, "הנה" נאמר על דבר שמתגלה לעינינו, וכמו שלעתיד לבוא יאמרו "הנה אלקיני זה", כיון שמתגלה אז אלוקות ויראו אותה בעיני בשר.

לז' "גילוי הוא ענין קדושה"

בקדושה האור האלוקי נמצא בגילוי (ספר הערכים ח"ב ע' תקל ובהתנסו שם). וראה סה"מ תרפו ע' ריט "כל ענין הקדושה הוא להשפיע לולתו .. חיות וגילוי אור, אבל הקליפה היא היפך זה".

(42) בהמאמר – פרק ב (סה"מ השי"ת ע' 113).

(44) תיקון יט (מא, א).

(43) בדגל מתנה אפרים פ' תרומה.

(45) תרומה כו, טו.

ביאורים במאמרי רבינו

כו) "העמודים שנצבים בארץ"

ומה שפירש לעיל בס"ב שהמצוות נצבות ביום המעלות – העיקר הוא למעלה, והעמודים שונים מהמצוות. צריך לומר שכונתו היתה לתכנים הרוחניים שבמצוות.

כח) "והוה גם כן מה שאמר הבעש"ט"

דברי הבעש"ט מלמדים לכאורה שעבודת הקרשים עניינה לחבר עם אלוקות את כוחות הנפש הרוחניים. "קרש הוא האדם ז' מדות וג' מוחין.

וכמו שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההילולא בכמה מאמרים⁴⁶ אשר גם המצוות דחובת הלכות, הרי הציווי בהם הוא שיוירגשו בכשר הגשמי במוח ולב. וכמו ביראה שצריך להיות כיוון בהמוח והלב בגשמיות, וכן בהשגה הרי צריך להיות תוספות שרטים וקמטים בהמוח הגשמי מצד ההתבוננות וההעמקה בהשגת התורה, וכן גם בכללות העבודה שצריכה להיות מתנוגג מעבודתו לבוראו, הרי התנוגג צריך להוסיף שמונותי וכמו שנאמר⁴⁷ שמועה טובה תדשן עצם, שמונותי גשמית בכשר הגשמי. וזהו מה שנתבאר בהמאמר שהקשרים הם בדוגמת המצוות⁴⁸, שעל ידי הקשרים נמשך גם כן הגבוה גבוה אבל לא הגבוה גבוה ביותר, כי אם בהמצוות בהם דוקא נמשך הגבוה גבוה ביותר שהוא העצמות. וזהו ענין המצוות שהם נמשכים מהעצמות ומחברים אור אין-סוף ב"ה עם העולמות, ועל-ידי שהאדם מקיים את המצוות הנה בתחילה הוא מחבר אותם עם העולמות⁴⁹, שהוא בתחילת העבודה על-ידי עבודה רוחנית שהוא עבודת הקשרים, ואחר-כך על-ידי קיומם בגשמיות) הוא מחבר אותם עם העצמות. והוא על דרך מה שמצינו בתורה שדוד ה' מחבר תורה דלמעלה בקוב"ה⁴⁸, הנה כן הוא גם במצוות, אשר קודם עשייתם, בברכת המצוות אומרים אשר קדשנו במצוותיו, במצוותיו שנמשכו כבר בחסד עליון וממשיכם על עצמו ומחברם בעולמות, ועל-ידי עשייתו את המצוות הנה גם הקב"ה מנענע בראשו⁴⁹ שהוא המשכת העצמות, וכן בתורה הקב"ה קורא ושונה כנגדו⁵⁰, וכן בכל הענינים הרי הקב"ה עושה מדה כנגד מדה⁵¹, דזה שמצוה לישראל לעשות הוא עושה בעצמו⁵², היינו שעל-ידי עשיית איש הישראלי הוא ממשיך אותם מחדש⁵² ובתוספות כח מהעצמות.

וזהו מה שביאר המגיד⁵³ על פסוק⁵⁴ ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, דחוקותי הוא מחשבה שהוא לברש מיוחד כמו אותיות החקיקה, משפטי הוא הדיבור כמו שנאמר דבר מלך שלטון⁵⁵, מלך במשפט יעמיד ארץ⁵⁶, אשר יעשה אותם האדם, הוא ענין העשייה שהוא התכלית, ועל-ידי זה וחי בהם, דעל-ידי העבודה במחשבה וממשיך מהמחשבה על-ידי הדיבור לבחינת המעשה, הנה על-ידי זה וחי בהם, שממשיך חיות בהמצוות⁵⁷. וזהו ענין עבודת הקשרים שהיא עבודה רוחנית שבאדם, שעל-ידי זה בא לקיום המצוות בגשמיות⁵⁷, הנה על-ידי זה ממשיכים את העצמות ומחברים בעולמות, וכלשון המאמר גג ורצפה כאחד ממש, אשר בהיש הנברא יתגלה היש האמיתי.

סיכום: הקשרים הם רק על דרך המצוות, וכמו כן הם רק מחברים ולא ממשיכים, שכן עבודת הקשרים היא עבודת הנפש האלוקית והבהמית שהיא רוחנית, משא"כ קיום המצוות זהו למטה ביותר – בגשמיות, ולכן נמשכת העצמות.

(55) קהלת ה, ד.
(56) משלי כט, ד.

(53) אור תורה פ' אחרי.
(54) אחרי ית, ה.

ביאורים במאמרי רבינו

שנמשכו כבר בחסד עליון, למצוות הגשמיות שצריך להמשיכם ("מחדש ובתוספות כח") מהעצמות, הרי גם המצוות הגשמיות נצטוו כבר מהעצמות? לא מצוות רוחניות הן רמ"ח אברים דמלאכ שהם תכנים רוחניים (כגון הספירות דאצילות), שמהם נמשכים המצוות שלנו. הקב"ה בחסדו צוה אותנו להידמות אליהם, ויצר אצלנו שכל ומידות שיש להם איזה קשר רוחני עם תכנים רוחניים אלו. אך העצמות מובדל מאיתנו, שכן בנו אין שום ערך אליו, וגם הקשר שלו עם יש הנברא נמצא בהעלם מוחלט, וללא המצוה אינו יכול להתגלות בשום אופן. לכן חיבורו עם הגשמיות שעל-ידי המצוות נחשב להנשכח.

לב) "ממשיך חיות בהמצוות"

מכנה המשכת מהעצמות בשם חיות, אולי הוא משום שיש לה קשר לענין של גילוי. והיינו שבעיניה לחבר המשכת אור אין-סוף בעולם, שתהיה המחות של העולם, כשם שחיות היא מהות הגוף.

(46) ד"ה דעו תרצ"ג פ"ג (סה"מ קנטרטים ח"ב רס), ב. טעמו וראו תרצ"ז פ"א (סה"מ קנטרטים ח"ב רצ, ב ואלך (נעקב ב'היום יום" כ מנתח אב). סה"מ תרצ"ז ע' 215. ע' 282. תחצ"ן ע' קפ. סה"מ הש"ת ס"ע 112 ואלך.
(47) משלי טו, ל. וראה גיטין נו, ב.
(48) ראה חז"ג רכב, ב ברע"מ. ספר הבחיר (סני"ח) קצ"ו ובאר הבחיר שם. ל"ק"ת שלח מז, ג. ש נא, רסח).

ביאורים במאמרי רבינו

כפשוטו כונתו שמחבר תכני המצוה הרוחניים עם החלק הרוחני שבעולם השכל המדות של האדם.
(לא) "מצוותיו שנמשכו כבר בחסד עליון .. על-ידי עשיית איש הישראלי הוא ממשיך אותם מחדש"

ל) "מחבר אותם עם העולמות"

מה ההבדל בין "מצוותיו" (מצוות הרוחניות)